

1 Ciężar dowodu

1.1 Jakie zasady obowiązują w odniesieniu do ciężaru dowodu?

Ciężar udowodnienia konkretnego twierdzenia spoczywa zasadniczo na stronie, która podnosi dane twierdzenie. Przykładowo w sprawie o niedbalstwo ciężar udowodnienia niedbalstwa spoczywa na powodzie, zaś ciężar udowodnienia przyczynienia się powoda do powstania własnej szkody przez niedochowanie należytej ostrożności (*contributory negligence*) spoczywa na pozwanym. Co do zasady ciężar udowodnienia faktów koniecznych do ustalenia podstawy powództwa spoczywa na powodzie, zaś ciężar wykazania dowodów przeciwnych spoczywa na pozwanym, przy czym w przypadku wytoczenia przez pozwanego powództwa wzajemnego na pozwanym będzie spoczywał ciężar dowodu w odniesieniu do takiego twierdzenia. W pewnych przypadkach wymogi ustawowe nakładają jednak ciężar dowodu na pozwanego. Na przykład w sprawach o niesprawiedliwe zwolnienie z pracy ciężar dowodu spoczywa na pozwanym pracodawcy, tj. pracodawca musi wykazać, że istniały uzasadnione przesłanki zwolnienia. [Zob.

[ustawa z 1977 r. o niesprawiedliwych zwolnieniach z pracy](#) z późniejszymi zmianami].

1.2 Czy obowiązują zasady, które wyłączają konieczność dowodzenia niektórych faktów? W jakich przypadkach? Czy możliwe jest przedstawienie dowodu w celu obalenia szczególnego domniemania prawnego?

Nie jest konieczne udowadnianie faktów uznanych. Sędziowie mogą polegać na swojej wiedzy ogólnej lub uwzględnić fakty jednoznacznie ustalone, powszechnie znane lub notoryjne, a zatem udowadnianie takich faktów nie jest konieczne. W przepisach ustanowiono określone domniemania, które można obalić dowodem przeciwnym. Obejmują one domniemanie ojcostwa męża matki, ważności małżeństwa, zdolności umysłowej osób pełnoletnich oraz uznanie za zmarłego po upływie 7 lat od dnia zaginięcia osoby pomimo podjęcia wszelkich niezbędnych czynności w celu jej odnalezienia. Zasada *res ipsa loquitur* (rzecz mówi sama za siebie) ma zastosowanie w przypadku przyjęcia domniemania niedbalstwa w sytuacji, w której wykazano, że w chwili wypadku jego przyczyna znajdowała się pod kontrolą pozwanego, jego pracowników lub przedstawicieli oraz że z okoliczności wypadku wynika, iż w normalnym toku wydarzeń do wypadku by nie doszło, gdyby osoby sprawujące kontrolę dołożyły należytej staranności. Powołanie się na paremię *res ipsa loquitur* powoduje przeniesienie ciężaru dowodu na pozwanego, który musi wykazać, że nie dopuścił się niedbalstwa. Ciężar udowodnienia związku przyczynowego nadal spoczywa jednak na powodzie. Należy zauważyć, że powód nie musi powoływać się na doktrynę *res ipsa loquitur* ani wskazywać jej w pozwie, aby móc powołać się na nią podczas rozprawy, jeżeli z okoliczności faktycznych bezsprzecznie wynika, iż ma ona zastosowanie.

1.3 Do jakiego stopnia sąd musi być przekonany o fakcie, aby oprzeć orzeczenie na istnieniu tego faktu?

W postępowaniu cywilnym sąd przychyli się do stanowiska strony, jeżeli strona przekona sąd do swojej wersji wydarzeń poprzez uprawdopodobnienie. Jeżeli zatem strona nie przekona sądu, że jej wersja wydarzeń jest bardziej prawdopodobna niż wersja strony przeciwnej, przegra sprawę. Jest to elastyczne kryterium i sądy będą zasadniczo wymagać przedstawienia większej liczby dowodów w niektórych przypadkach, takich jak zarzut popełnienia nadużycia finansowego, ze względu na powagę zarzutu.

2 Postępowanie dowodowe

2.1 Czy dowód przeprowadza się zawsze na podstawie wniosku strony czy sędzia w niektórych przypadkach może również przeprowadzić dowód z urzędu?

Środki dowodowe w postępowaniu cywilnym obejmują udostępnienie dokumentów (*discovery*), ujawnienie (*disclosure*) i zeznania świadków.

Udostępnienie: W sprawach rozpatrywanych przez Wysoki Trybunał (High Court) udostępnienie dokumentów odbywa się na pisemny wniosek o dobrowolne udostępnienie dokumentów skierowany przez jedną ze stron do strony przeciwnej. Sąd zarządzi udostępnienie wyłącznie wówczas, gdy strona przeciwna nie udostępniła dobrowolnie dokumentów, odmówiła ich udostępnienia lub zignorowała wniosek o udostępnienie. [Zob. [Regulamin sądów wyższej instancji](#) (*Rules of the Superior Courts*), zarządzenie 31, zasada 12, z późniejszymi zmianami]. Wszystkie dokumenty, o których udostępnienie wnioskuje strona, muszą być istotne i konieczne do ustalenia faktów mających znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Można również zwrócić się o udostępnienie dokumentów przez osobę niebędącą stroną postępowania.

Ujawnienie: Każda strona postępowania dotyczącego szkód na osobie musi ujawnić stronie przeciwnej – bez konieczności składania wniosku do sądu – wszelkie opinie medyczne sporządzone przez biegłych, którzy zostaną wezwani do stawienia się przed sądem w charakterze świadków. [Zob.

[Regulamin sądów wyższej instancji](#) (*Rules of the Superior Courts*), zarządzenie 39, zasada 46, z późniejszymi zmianami]. Obydwie strony muszą się również wymienić listami imion i nazwisk oraz adresów wszystkich świadków, którzy mają zostać wezwani, a powód musi dostarczyć pełne zestawienie wszystkich roszczeń szczególnych lub wydatków własnych związanych ze szkodą lub krzywdą, których dotyczy roszczenie.

Świadkowie: Strony nie potrzebują zezwolenia sądu na powołanie dowodu z zeznań świadka na poparcie swoich twierdzeń, z wyjątkiem postępowań wpisywanych do rejestru handlowego (*Commercial List*) prowadzonego przez Wysoki Trybunał, w przypadku których strona, która pragnie powołać dowód z zeznań świadka, musi dostarczyć opatrzone podpisem oświadczenie świadka zawierające treść jego zeznań oraz wezwać świadka do złożenia ustnych zeznań podczas rozprawy. Jeżeli strona nie przedstawi oświadczenia świadka przed terminem rozprawy w postępowaniu wpisywanym do rejestru handlowego prowadzonego przez Wysoki Trybunał, nie może ona powołać świadka bez zgody sądu. Sąd posiada również szerokie kompetencje w zakresie kontroli dopuszczonych dowodów oraz może wykluczyć dowody, które w przeciwnym razie byłyby dopuszczalne lub które ograniczają możliwość przesłuchania świadka powołanego przez stronę przeciwną (*cross-examination*). W określonych okolicznościach strona może również wnieść do sądu o wydanie postanowienia dopuszczającego złożenie przez świadka zeznań pod przyrzeczeniem odebranych przez przesłuchującego przed rozprawą sądowną. Rolą sędziego jest co do zasady wysłuchanie wszystkich dowodów przedstawionych przez strony, bez przeprowadzania czynności wyjaśniających. Co do zasady sędzia nie ma prawa powoływać świadków bez zgody stron, z wyjątkiem spraw dotyczących obrazy sądu lub określonych postępowań dotyczących opieki nad dziećmi. Sędzia ma również prawo odwołać świadka powołanego uprzednio przez stronę.

Biegli: Strony co do zasady nie potrzebują zgody sądu na powołanie dowodu z opinii biegłego na poparcie swoich twierdzeń. W przypadku zamiaru powołania dowodu z opinii biegłego strony powinny wymienić się wszelkimi opiniami biegłego przed rozpoczęciem rozprawy. W postępowaniu wpisywanym do rejestru handlowego prowadzonym przez Wysoki Trybunał sędzia może – w toku postępowania przedsądowego – polecić biegłym wzajemne konsultacje w celu ustalenia kwestii, w odniesieniu do których zamierzają złożyć zeznania, osiągnięcia porozumienia co do dowodów, które zamierzają przedstawić w odniesieniu do tych kwestii, a także rozważenia wszelkich kwestii, na które sędzia może zwrócić ich uwagę. Sąd może polecić odnośnym biegłym sporządzenie protokołu w celu jego wspólnego złożenia urzędnikowi rejestrowemu i doręczenia stronom, który to protokół zawiera informacje na temat

wyniku spotkań i konsultacji z biegłymi. Wyniki takich konsultacji z biegłymi nie są wiążące dla stron. [Zob. [Regulamin sądów wyższej instancji](#) (Rules of the Superior Courts), zarządzenie 63A, zasada 6 ust. 1 ppkt (ix)].

Sąd może z urzędu powołać biegłego jako „doradcę” (*assessor*) w celu pomocy sądowi w rozstrzygnięciu sprawy. Sąd może polecić doradcy sporządzenie opinii, których odpis doręcza się stronom, oraz stawienie się na rozprawie w celu udzielenia porady lub pomocy sądowi.

2.2 Co się dzieje po przyjęciu wniosku dotyczącego przeprowadzenia dowodu?

Udostępnienie: Sąd może wydać postanowienie nakazujące udostępnienie dokumentów wyłącznie wówczas, gdy strona, do której się o to zwrócono, nie dokonała lub odmówiła dobrowolnego udostępnienia lub zignorowała wniosek w tym przedmiocie. Jeżeli sąd nakazuje udostępnienie dokumentów, strona, które o nie wniosła, otrzyma zatem co do zasady zwrot kosztów złożenia wniosku. Jeżeli sąd nakaże stronie postępowania udostępnienie określonych dokumentów, do rozporządzania którymi jest ona uprawniona lub które znajdują się w jej posiadaniu, musi ona udostępnić kopie tych dokumentów stronie przeciwnej. Strona zastosuje się do postanowienia nakazującego udostępnienie dokumentów przez złożenie oświadczenia z mocą przysięgi (*affidavit*) o udostępnieniu, wskazującego odpowiednio dokumenty jako dowody dołączone do oświadczenia. Niezastosowanie się do postanowienia nakazującego udostępnienie dokumentów może doprowadzić do oddalenia powództwa lub odrzucenia odpowiedzi na pozew w celu zapewnienia, by strony postępowania zastosowały się do postanowień nakazujących udostępnienie.

Świadkowie: Strony nie potrzebują zgody sądu na powołanie dowodu z zeznań świadka na poparcie swoich twierdzeń. Jeżeli sąd zarządzi przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka przed rozprawą (*deposition*), świadek złoży zeznania ustnie przed wyznaczonym przez sąd przesłuchującym. Przesłuchanie zostanie przeprowadzone w taki sposób jak na rozprawie, przy zachowaniu pełnej możliwości przesłuchania świadka przez stronę przeciwną oraz sporządzeniu protokołu przesłuchania.

Biegli: Strony co do zasady nie potrzebują zgody sądu na powołanie dowodu z opinii biegłego na poparcie swoich twierdzeń. Biegli mogą sporządzać pisemne opinie, w których wskazują dokonane ustalenia oraz dokonują bezstronnej oceny. W przypadku sporządzenia opinii biegłych strony powinny się nimi wymienić przed rozpoczęciem rozprawy. Zobowiązanie biegłego wobec sądu jest nadrzędne względem jakichkolwiek zobowiązań wobec którejkolwiek ze stron postępowania, chociaż wynagrodzenie biegłego pokrywa strona zlecająca przygotowanie opinii.

2.3 W jakich przypadkach sąd odrzuci wniosek dowodowy strony?

Sąd może odrzucić wniosek dowodowy strony, jeżeli uzna, że dowód ten jest nieistotny, zbędny lub niedopuszczalny. Zgodnie z tzw. zasadą najlepszego dowodu (*best evidence rule*) należy powoływać się na najlepsze i najbardziej bezpośrednie dowody w celu udowodnienia faktu, a w braku najlepszych dowodów należy uwzględnić ich brak. Przykładowo najlepszym dowodem potwierdzającym treść danego pisma jest samo pismo, a nie składanie ustnych zeznań dotyczących jego treści. Co do zasady dopuszczalne są wszystkie dowody mające znaczenie dla któregokolwiek ze spornych faktów. Niektóre dowody są jednak niedopuszczalne, takie jak poufna korespondencja (na przykład dowód z poufnej korespondencji między klientem a prawnikiem zwanym *solicitor*). O dopuszczalności dowodu w każdym przypadku postanawia zatem sędzia.

2.4 Jakie wyróżnia się środki dowodowe?

Fakty można udowodnić, przedstawiając dowody na ich poparcie, powołując się na domniemania oraz wnioski wynikające z dowodów, a także poprzez uwzględnienie przez sąd określonych powszechnie znanych faktów. W postępowaniu cywilnym można się powoływać na takie dowody jak: zeznania świadków, dowody z dokumentów oraz dowody rzeczowe. Dokumenty mogą obejmować dokumenty w formie papierowej, dane komputerowe, zdjęcia i nagrania dźwiękowe.

2.5 Jakie metody stosuje się w celu uzyskania dowodów ze świadków i czym się one różnią od środków uzyskiwania dowodów z biegłych? Jakie obowiązują zasady w odniesieniu do składania dowodów pisemnych i ekspertyz/opinii biegłych?

Co do zasady świadkowie składają zeznania ustnie podczas rozprawy, na której prośeni są o potwierdzenie prawdziwości i dokładności swoich twierdzeń. Biegli składają zeznania w formie opinii na piśmie, chyba że sąd zarządzi inaczej. W opinii biegłego należy wskazać wnioski, fakty i założenia, na których się ona opiera, a także treść poleceń otrzymanych przez biegłego. Sąd rozstrzygnie, czy konieczne jest również stawiennictwo biegłego na rozprawie w celu złożenia ustnych zeznań.

2.6 Czy istnieją silniejsze i słabsze środki dowodowe?

Sądowi przysługuje szeroki zakres swobody uznania, jeżeli chodzi o wagę lub wiarygodność, jaką należy przypisać poszczególnym dowodom. Przykładowo dowód ze słyszenia – chociaż może być dopuszczalny w postępowaniu cywilnym – często ma mniejszą wagę niż dowód bezpośredni, w szczególności jeżeli do złożenia zeznań można było wezwać samego twierdzącego.

Niektóre dokumenty i zapisy są uznawane za autentyczne. Przykładowo dokumentację przedsiębiorstw i organów publicznych uznaje się za autentyczną w przypadku jej poświadczenia przez pracownika przedsiębiorstwa lub organ publiczny, natomiast powołanie się na różne rodzaje dokumentów urzędowych (takie jak ustawy, rozporządzenia, zarządzenia, traktaty i protokoły sądowe) polega na przedstawieniu ich wydruków lub poświadczonych odpisów, bez konieczności powoływania się na żadne dodatkowe dowody.

2.7 Czy udowodnienie określonych faktów wymaga oznaczonych środków dowodowych?

Niektóre czynności prawne wymagają formy pisemnej, a zatem w celu udowodnienia ich dokonania wymagany jest dowód z dokumentu. Przykładem mogą być umowy sprzedaży gruntów.

2.8 Czy świadkowie są zobowiązani przepisami prawa do zeznawania?

Co do zasady jeżeli świadek posiada istotne informacje, może zostać wezwany do stawiennictwa przed sądem celem złożenia zeznań. Strona, która pragnie zapewnić stawiennictwo świadka na rozprawie, przygotowuje wezwanie świadka do stawienia się przed sądem celem złożenia zeznań. Wezwanie do stawienia się przed sądem, które zostało wydane przez sąd i prawidłowo doręczone, zobowiązuje świadka do stawiennictwa na rozprawie. Świadka, który nie zastosuje się do wezwania do stawienia się przed sądem, uznaje się za winnego obrazy sądu.

2.9 W jakich przypadkach mogą odmówić składania zeznań?

Ogólna zasada, zgodnie z którą świadka posiadającego istotne informacje można wezwać do stawienia się przed sądem celem złożenia zeznań, nie ma zastosowania do zagranicznych władców i członków ich rodzin, zagranicznych przedstawicieli dyplomatycznych i urzędników konsularnych, przedstawicieli określonych organizacji międzynarodowych oraz sędziów zawodowych i przysięgłych w odniesieniu do ich działalności w tym charakterze. W postępowaniu cywilnym małżonkowie i krewni stron mogą zostać wezwani do stawienia się przed sądem celem złożenia zeznań. Świadek ma obowiązek udzielenia odpowiedzi na pytanie, z wyjątkiem sytuacji, w której spowodowałoby to naruszenie jego wolności od samooskarżenia. Innymi słowy, świadek ma obowiązek udzielenia odpowiedzi na pytanie, chyba że może udowodnić, iż istnieją uzasadnione powody, by obawiać się, że odpowiedź będzie miała dla niego charakter obciążający.

Świadkowie, od których można co do zasady wymagać złożenia zeznań, mają jednak prawo do nieudostępnienia do wglądu niektórych dokumentów oraz do odmowy odpowiedzi na niektóre pytania w oparciu o przysługujący im przywilej. Do głównych rodzajów przywilejów należą: poufność wymiany informacji między prawnikiem a klientem, poufność korespondencji wymienianej przez strony podczas próby polubownego rozwiązania sporu („*without prejudice communication*”) oraz wspomniana powyżej wolność od samooskarżenia.

Można również odmówić przedstawienia dowodu w oparciu o klauzulę interesu publicznego, jeżeli jego przeprowadzenie byłoby sprzeczne z interesem publicznym. Dowody, które mogą być objęte wspomnianą klauzulą, obejmują dowody związane z bezpieczeństwem narodowym, stosunkami dyplomatycznymi, funkcjonowaniem instytucji rządowych na szczeblu centralnym, dobrem dziecka, ściganiem przestępstw oraz ochroną informatorów. Ponadto dziennikarze nie są zobowiązani do ujawniania swoich źródeł, chyba że ich ujawnienie jest konieczne ze względu na interes wymiaru sprawiedliwości, bezpieczeństwa narodowego lub w celu zapobiegania zakłóceniom porządku lub przestępstwom.

2.10 Czy osoba, która odmawia złożenia zeznań, może być ukarana lub zmuszona do zeznawania?

Świadek, który odmawia złożenia zeznań, otrzymawszy wezwanie do stawienia się przed sądem, może zostać skazany na karę pozbawienia wolności za obrazę sądu do chwili oczyszczenia się z tego zarzutu lub na karę grzywny. Niezastosowanie się przez świadka do wezwania do stawienia się przed sądem stanowi w praktyce niezastosowanie się do postanowienia sądu, a zatem każda odmowa złożenia zeznań może zostać uznana za obrazę sądu.

2.11 Czy przewiduje się, że od niektórych osób nie można uzyskać dowodów?

W postępowaniu cywilnym sąd nie dopuszcza dowodu z zeznań osób pełnoletnich, jeżeli nie są one w stanie zrozumieć treści przyrzeczenia lub nie są w stanie złożyć racjonalnych zeznań. Sąd może nie dopuścić dowodu z zeznań dziecka, jeżeli nie jest ono w stanie zrozumieć obowiązku mówienia prawdy lub nie rozumie w wystarczający sposób powodów składania zeznań, przy czym kwestię tę rozstrzyga konkretny sędzia prowadzący postępowanie.

2.12 Jaką rolę odgrywa sędzia i strony w przesłuchaniu świadka? W jakich warunkach można przesłuchać świadka w trybie wideokonferencji lub za pośrednictwem innych środków technicznych?

Świadkowie są przesłuchiwani w pierwszej kolejności przez stronę powołującą, a następnie przez prawnika zwanego *barrister* strony przeciwnej. W toku przesłuchania świadka przez stronę przeciwną dopuszczalne jest zadawanie pytań sugerujących. Czasami świadek może zostać ponownie przesłuchany przez stronę, która go pierwotnie powołała, po zakończeniu jego przesłuchania przez stronę przeciwną. Sędzia również może zadawać pytania świadkowi, na przykład aby uzyskać wyjaśnienia dotyczące określonych kwestii.

W niektórych przypadkach przewidziano możliwość składania zeznań przez świadków za pośrednictwem transmisji telewizyjnej na żywo. W postępowaniu dotyczącym dobra dziecka lub osoby cierpiącej na zaburzenia psychiczne sąd może odebrać zeznania dziecka za pośrednictwem transmisji telewizyjnej na żywo, a pytania można zadawać dziecku za pośrednictwem pośrednika. Świadek może złożyć zeznania za pośrednictwem transmisji telewizyjnej na żywo również wówczas, gdy zamieszkuje poza jurysdykcją Irlandii.

3 Ocena dowodów

3.1 Czy istnieją ograniczenia nałożone na sąd dotyczące uwzględniania przez sąd w orzeczeniu dowodów, które zostały zebrane przez stronę niezgodnie z prawem?

Dowody zgromadzone w sposób niezgodny z prawem niekoniecznie są niedopuszczalne. Są one dopuszczalne, jeżeli mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jednak sędziemu prowadzącemu postępowanie przysługuje swoboda ich wykluczenia. Jeżeli sędzia prowadzący postępowanie uzna, że klauzula porządku publicznego wymaga wykluczenia danego dowodu, nie dopuści on tego dowodu nawet wówczas, gdy ma on istotne znaczenie dla ustalenia okoliczności faktycznych sprawy.

3.2 Czy moje oświadczenie, jako strony w sprawie, uznaje się za dowód?

Dowód z przesłuchania stron postępowania jest dopuszczalny w tym samym zakresie co dowód z zeznań osób trzecich.

Łącza do powiązanych stron internetowych

<http://www.courts.ie/>

Ostatnia aktualizacja: 13/11/2018

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

W związku z wystąpieniem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej państwa członkowskie aktualizują obecnie niektóre strony portalu zawierające treści krajowe. Jeżeli dana strona zawiera treści, które nie zostały jeszcze dostosowane w związku z wystąpieniem Zjednoczonego Królestwa, jest to niezamierzone i zostanie wkrótce skorygowane.